

В комплекті виявлено п'ять музейних знахідок, які разом із облікованими документами (це понад 50 аркушів), відображають картину ділових відносин власника в 1911–1912 рр.: рекламні буклети фабрик, оптових компаній, складів сільськогосподарської та іншої техніки Варшави, Любліна, Одеси та Ростова-на-Дону; листування Гольдберга з партнерами в Кутно, Москві, Ризі та Ростові-на-Дону.

В результаті дослідження не лише запропоновано актуальну для багатьох музеїв дискусію та сформовано перше поняття про музейні знахідки, а й розпочато атрибуцію не введених в науковий обіг пам'яток з колекції НМІУ. Висновки сприяють розвитку музейної наукової діяльності, критичному осмисленню напрацювань минулих років та сталому розвитку музейної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єврейські шлюбні контракти: збірка ктубот Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького / ред. Віта Сусак. – Л., 2015. – 100 с.
2. НМІУ. – Е-2847-2849.
3. НМІУ. – РА-1193.
4. НМІУ. – РА-1611.
5. НМІУ. – ЛД-886/1–15.

Софія ЛАРІОНОВА
(Львів, Україна)

СТРІЛЕЦЬКА ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ПЕРІОДУ ПЕРШОЇ І ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЯХ ЛЬВОВА (НА ПРИКЛАДІ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ)

Перша і Друга світові війни стали найбільшими збройними конфліктами в історії людства. Такі масштабні конфлікти вимагали величезної кількості різнокаліберної вогнепальної зброї. Лише деякі зразки такої зброї мають місце в експозиції у музеї Визвольної Боротьби України. Деякі з них представлені, на жаль, лише частково.

Чимале місце серед пам'яток історії і техніки займає зброя. Адже, війни сприяють розвиткові старих видів зброї і появи нових. Вогнепальна зброя поділяється на артилерійську, стрілецьку зброю та гранатомети. Стрілецька вогнепальна зброя поєднує в собі засоби безпосереднього ураження такі, як: снаряд, міна або куля; та засоби метання їх до цілі: гармати, міномети, кулемети, гвинтівки, пістолети, револьвери.

Важливим етапом у розвитку стрілецької зброї було створення автоматичної зброї. Вона з'явилася наприкінці XIX століття. Експозиції зброї Першої світової війни ми можемо побачити в музеях та в приватних колекціях, що бувають виставлені на загальний огляд в тематичних музеях. В музеї Визвольної боротьби України зберігаються зразки зброї та документація, що розповідають про боротьбу Українських Січових Стрільців; велика кількість експонатів, що висвітлюють 1917 – 1921 рр., коли діяла Українська Народна Республіка; представлена зброя часів Радянського Союзу.

Одним із зразків зброї є особиста зброя М. Дружбляка – «Прометей», кущового провідника СБ Жовківського району Львівської області. Це револьвер системи «Наган» зразка 1895 року. Радянський револьвер системи Нагана носили в кобурі характерної форми. Сконструйований бельгійським зброярем Леоном Наганом у 1895 році, револьвер зазнав багатьох модифікацій. Радянська модель 1930 року мала калібр 7,62 мм. і барабанний магазин на 7 патронів. Повністю

зарядженим револьвером можна було зробити 7 пострілів за 20 секунд із прицільною дальністю 50 метрів.

Декретом ЦВК СРСР від 12 грудня 1924 року револьвер Наган був затверджений в якості Почесної революційної зброї, будучи вищою нагородою для командного складу РСЧА (Робітничо – Селянська Червона Армія) за особливі бойові заслуги. У музеї револьвер знаходиться в хорошому стані і зберігається у відведеному в експозиції для нього місці.

Представлений у музеї і експонат револьвера системи «Лефоше» зразка 1915 року, який було знайдено під час археологічних розкопок в районі гори Маківка, що у Карпатах. Насправді це унікальні екземпляри револьверів, котрі мають важливе історичне значення. У Російській імперії револьвери системи «Лефоше» випробовувалися у 1859 році в офіцерській Стрілецькій Школі і були визнані кращими серед розроблених в той час моделей, за рахунок своєї простоти і застосування унітарного патрона. Дані револьвери, хоч і не були офіційно прийняті на російському озброєнні, було рекомендовано купувати (поряд з іншими моделями, наприклад Кольта) офіцерам за власний кошт, замість непопулярних у військах штатних гладкоствольних пістолетів зразка 1849 року.

Важливою археологічною знахідкою являється ствол гвинтівки системи «Маннліхер» зразка 1899 року. Під час розкопок було знайдено не лише ствол, а й шомпол (зразка 1915 р.) для його чищення та піхви (зразка 1896 р.) для багнета. Російській імператорській армії при взятті фортеці Порт-Артур «у спадок» від військ Цин дісталася значна кількість гвинтівок системи «Маннліхер», в основному зразка 1886 року, з патроном з димним порохом і затвором прямої дії. Після розвалу Австро-Угорської імперії гвинтівки системи Штайр-Маннліхер-М1895 потрапили на озброєння новостворених держав, в тому числі і ЗУНР (Маннліхер-М1895 перебував на озброєнні УГА).

Одним із таких зразків в цій експозиції є протитанкова самозарядна рушниця системи Сімонова ПТРС – 41, зразка 1941р., виробництва СРСР. Ця рушниця знаходиться в задовільному стані. ПТРС призначена для боротьби з середніми і легкими танками та бронемашинами. Виробництво її було розпочато 1941 р. Зброя призначалась для військових радянської армії. Вона використовувалася масово на початку Другої Світової війни. Цей предмет зброї системи Сімонова ПТРС – 41 до музею був переданий з фондів Історичного музею. Зберігається цей тип зброї у музеї в спеціально відведеному місці на двоногій складній сошці. Ця зброя відіграла дуже важливу роль в перемозі СРСР над Німеччиною. Незважаючи на те, що до 1943 р. підбити танк з ПТРС – 41 стало вкрай складно, рушниця залишалася в строю до 1945 р., аж доки її не замінили реактивні протитанкові гранатомети. Такий вид протитанкових рушниць потрапляли і на озброєння вояків УПА. Систематичного постачання зброї в загони УПА звичайно, що не було. Більшість зразків доводилось самотужки здобувати здебільшого в бою.

В музейній експозиції також знаходиться фрагмент автомату STEN (Великобританія) знайдений на місці криївки Районового провідника ОУН Мостиського району П. Прокопів «Тарасенка». Цей фрагмент – частина ствола, яка знаходиться в спеціально обладнаній музейній вітрині. Вітрина захищена склом, тому цей предмет можна добре роздивитись і навіть побачити інвентарний номер (НДФПВЗ 173). Частина автомата пошкоджена корозією тому, що тривалий час знаходилась в землі. Можна зробити припущення, що цей фрагмент був загублений під час військових дій, або ж, під час транспортування зброї. В ході Другої Світової війни автомат STEN перебував на озброєнні у армії Великої Британії. А також ця зброя використовувалася західними союзниками, котрі отримували англійську зброю зразка STEN.

Ще однією важливою для історії знахідкою зброї археологами був пістолет Walther P – 38 (Pistole 38). Калібра 9 мм., виробництва Німеччина, зразка 1943р. Цей пістолет був піднятий біля села Підкамін, Бродівського району. Він частково зруйнований. Найбільш пошкодженою частиною пістолета є рукоятка. Із-за пошкоджень майже не можливо відслідкувати серію. Розробка

Walthera розпочалася ще в 1929 р. Зброя виявилася настільки вдалою, що ця модель виготовляється і до нині.

Експоновані зразки стрілецької зброї в Музеї визвольної боротьби України відображають стан озброєння різних європейських армій першої половини ХХ ст. Дослідження збережених зразків озброєння дозволяють краще зрозуміти рівень технічного розвитку армій світу, в тому числі українського війська зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Музей Визвольної боротьби України у м. Львів. Експозиція.

Катерина ЛЕХНЕР
(Львів, Україна)

МОДЕРНА ЕПОХА ЯК ЧАСТИНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (НА ПРИКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ)

Проблематика осмислення і аналізу значення модерної епохи залишається спірним питанням серед мистецтвознавців.

Модерн – це збірне поняття про неоромантичні течії кінця ХІХ століття, які у сучасників найчастіше іменувалися декадентськими. Вони продовжувалися і в ХХ столітті - хронологічні рамки позначити важко. Деякі дослідники відносять початок зародження модерну від появи імпресіоністів, оскільки вони були революційні своїм підходом, але таке датування є спірним, втім, як і визначення меж будь-якого стилю, але закінчення модернізму припадає на початок Першої світової війни 1914 року.

В цілому, модерн не був вступом у нову художню епоху – він лише завершував епоху ХІХ століття, вимовляли її останнє слово. Нове покоління початку ХХ століття – нові авангардисти – критикували модерн в тому, що він замикався у своїх естетичних вподобаннях, мрійливості і примхливій фантазії, які переставали бути актуальними в умовах нового часу – вже не залізного, а залізобетонного. Тому на Заході модерн довгий час вважався синонімом дурного смаку, напрямком занепадницьким й еkleктичним [1, 248].

У 60-х роках ХХ століття почалася його переоцінка, спочатку стихійна. Модерн пережив часткову реанімацію у художній практиці, цікавість до нього зростала з усіх боків і давала поштовх до серйозного й об'єктивного дослідження. Не можна не зазначити, що і вся художня епоха ХІХ століття, заключною фазою якої був модерн, стає об'єктом більш глибокої уваги і для сучасного покоління – вчених, художників, туристів і відвідувачів музеїв.

Ця течія існувала в різних національних варіантах, але, в загальному, була більш однорідною, більш космополітичною, ніж реалістичне мистецтво, яке завжди мало справу з конкретними реаліями і типами своєї країни, свого народу, свого ландшафту.

Цікавим є те, що хоча мистецтво ХІХ століття було дуже диференційованим і обумовленим національними і суспільно-політичними особливостями становища кожної окремої країни, модерн хоч і був більш глобальним, проте мав свої відмінності у провідних Європейських державах.

Для Львова модерн був надзвичайно плідним як в архітектурі, яку ми можемо споглядати на вулицях міста (найяскравішим прикладом є будівля Промінвест банку, що поруч з етнографічним музеєм), так і для живописної спадщини. Для більш широкого розуміння малярської спадщини епохи варто ознайомитися з її плином в державі, до складу якої безпосередньо входив центр Галицького королівства – Австро-Угорської імперії.